

Ne nasilju – jedinstven društveni odgovor

Problem nasilja u društvu razmatran je iz ugla različitih naučnih disciplina (psihologija, sociologija, pedagogija, specijalna pedagogija, socijalni rad, medicina, pravo, bezbjednost, ekonomija). Time je ispoljen multidisciplinarni pristup, ne samo u razumijevanju različitih vidova nasilja, nego i u nastojanju da se preduprije društveno nepoželjne pojave nasilja.

U potrazi za odgovorom na pitanje da li je nasilje imanentno ljudskoj prirodi ili je posljedica “nezdravog društva”, u kome slabi moralno-vrijednosni konsenzus, može se konstatovati da društvena reakcija treba biti usmjerena, kako na individualnu, tako i na društvenu “patologiju”.

Nasilje, kao društveno-istorijska kategorija, ima svoju genezu. O tome svjedoči pojava novih vidova nasilja, koji su posljedica razvoja i promjena u društvu. U savremenim društvima zapažaju se novi pojavni oblici nasilja, kao što je, naprimjer, nasilje korišćenjem informacionih tehnologija (elektronsko nasilje): poruke poslate elektronskom poštom, SMS-om, MMS-om, putem veb-sajta (web site), četovanjem, uključivanjem u forume i sl. Pritom, opstaju „klasični“ vidovi nasilja, klasifikovani u kategorije fizičkog, emocionalnog/psihološkog, socijalnog i seksualnog.

Nažalost „valeri“ nasilja se umnožavaju. Tako se, recimo, porodično nasilje, najčešće vidljivo kao nasilje nad ženom, sve češće ispoljava i kao zlostavljanje maloljetne djece od strane roditelja, čemu odgovaraju u predškolskim ustanovama moraju da posvete dodatnu pažnju, zatim kao nasilje maloljetne djece nad roditeljima, koje postaje sve vidljivije, zatim nasilje nakon prestanka partnerske veze, te nasilje u istopolnim vezama. Pažnja se mora usmjeriti i na nasilje nad starijim osobama, te nasilje nad osobama sa invaliditetom.

Zakašnjelo otkrivanje (i prijavljivanje) različitih vrsta nasilja ima za posljedicu eskalaciju nasilja, koje se okončava i najtežim krivičnim djelima protiv života i tijela. Zbog toga zabrinjava činjenica da u skoro svim vidovima nasilja postoji tzv. tamna brojka. Vidljivost nasilja, osvještenost o njegovom postojanju i sposobnost prepoznavanja nasilja, jesu polazna pretpostavka za efikasnu i efektivnu društvenu reakciju.

Iako mediji doprinose jačanju svijesti o nasilju i njegovoj vidljivosti, ne treba zanemariti da senzacionalistički prikazi nasilja, produkuju strah od kriminaliteta, te negativno utiče na život pojedinca i društvene zajednice. Moralna panika može dovesti do zahtjeva za pojačavanje krivičnopravne represije, na uštrb mjerama predupređenja nasilja.

Opšta je ocjena da porodica predstavlja stub prevencije. Međutim, usljed burnih društvenih promjena, i sama porodica stoji pred brojnim izazovima. Disfunkcionalni porodični odnosi i sve veća destrukcija porodice, koja se opaža kroz sve veći broj razvoda brakova, ugrožavaju odgojnu funkciju porodice. Zato je očuvanje i osnaživanje porodice, bitan vid prevencije nasilja. Istovremeno, društvena anomija i sveprisutna alijenacija, zahtijevaju opsežne reakcije svih relevantnih društvenih subjekata. Preventivne mjere se odnose na striktnu primjenu relevantnih međunarodnih konvencija, donošenje, unapređivanje i primjenu zakonske regulative, implementaciju strategija za borbu protiv nasilja. Primjena represivnih mjera zavisi od pravovremenog prijavljivanja nasilja i kažnjavanje. U fokusu sankcionisanja mora biti sam akt nasilja, bez obzira na počinioca.

Kada je u pitanju vršnjačko nasilje očigledno je da poremećen sistem vrijednosti utiče na stavove, ali i asocialno ponašanje mladih koje je sve agresivnije, kako u školi tako i van nje. Zanemarenost i podređenost vaspitanja u odnosu na obrazovanje u školama je samo jedan agens koji podstiče socijalno neprilagođeno ponašanje djece i mladih. Takođe, zadnja trijada osnovne

škole, kao i prelazak iz osnovne u srednju školu, samo su neki rizični vremenski periodi u odrastanju i sazrijevanju djece koji u tom periodu teže više nego u bilo kom drugom da se dokažu pred vršnjacima, nažalost često na pogrešan i asocijalan način.

Takođe, prezentovani radovi o mobingu ukazuju na široku lepezu ove vrste nasilja, brojne uzroke koji često imaju nesagledive posljedice na razvoj ličnosti.

U jedinstvenom društvenom odgovoru na problem nasilja, nauka(e) mora da ima dvojak pristup. Drugim riječima, dilema „istraživanje ili delanje“ razrješava se stavom da je odgovor nauke - istraživanje i činjenje. Dakle, svrha istraživanja ne treba da bude puko otkrivanje, klasifikovanje i objašnjavanje fenomena nasilja, nego i promjena socijalne situacije. Stoga, akciona istraživanja dobijaju na značaju. Pragmatizam, shvaćen kao imperativ za efikasno i efektivno djelovanje, u slučaju nasilja mora potisnuti scijentističku sterilnost. U tom smislu, ohrabruje inicijativa učesnika Konferencije da rade na pripremi i realizaciji zajedničkih istraživačkih projekata. Multidisciplinarnost je logičan pristup, s obzirom na kompleksnost problema nasilja. Internacionalni pristup je opravdan, zbog činjenice da su vidovi savremenog nasilja zastupljeni u svim zemljama, čiji predstavnici su bili uključeni u rad Konferencije.

Naučni odbor konferencije